

КОНТРОЛЬ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ АНГЛОМОВНОЇ УСНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розкривається проблема формування англомовної усної дискурсивної компетенції у майбутніх учителів. Встановлюються критерії, показники та рівні сформованості англомовної усної дискурсивної компетенції у майбутніх учителів.

Ключові слова: дискурсивна компетенція, критерії, показники, комунікативно-орієнтовані вправи, дискурсивні навички та вміння.

Формування дискурсивної компетенції у студентів мовних спеціальностей є важливою умовою ефективності і результативності навчання у сфері усного та писемного іншомовного спілкування. Дискурсивна компетенція розуміється як здатність мовної особистості будувати, сприймати та інтерпретувати цілісні дискурси різних типів (усні і письмові) відповідно до комунікативного наміру в межах конкретної ситуації спілкування з урахуванням специфіки їх семантико-прагматичної і граматичної організації на макро- і мікрорівнях та взаємозв'язку екстралінгвістичних і лінгвістичних компонентів. Це поняття знайшло своє відображення в роботах Н. Головіної, О. Кучеренко, О. Кучерявої, К. Седова, Н. Boyer, M. Butzbach-Rivera, M. Pandanx, M. Canale, M. Swain, Y. Simard.

Мета нашої роботи полягає в науковому обґрунтуванні та практичній розробці критеріїв та показників рівнів сформованості англомовної усної дискурсивної компетенції у студентів мовних спеціальностей.

На основі аналізу наукового фонду з теми дослідження та проведеної дослідницької роботи були виділені критерії оцінювання рівнів сформованості англомовної усної дискурсивної компетенції і їх показники, за якими можна судити про рівень сформованості того чи того компонента дискурсивної компетенції студентів мовних спеціальностей. Під критерієм ми розуміємо ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, визначення або класифікація тих змін, що відбуваються у результаті експериментального навчання [4]. Показник ми розуміємо як ознаку, що дає можливість виокремити найбільш суттєві аспекти педагогічної діяльності і дати їм адекватну оцінку [2:251]. Показники поділяються на процесуальні, які розрізняють як зовнішній бік навчально-виховного процесу (професійні дії, вміння викладачів та студентів), так і внутрішні особливості (мотиви, оцінки, результат діяльності) [1]. Так, відповідно до компонентів дискурсивної компетенції майбутнього вчителя англійської мови були встановлені такі критерії її сформованості та їх показники:

1. Теоретико-термінологічний з показниками:
  - обізнаність з термінологічною базою дискурсології;
  - обізнаність з лінгвістичними та екстралінгвістичними компонентами дискурсу;
  - обізнаність з національно-культурними особливостями англомовного дидактичного дискурсу.
2. Конструктивно-змістовий з показниками:
  - вміння розпізнавати і вживати дискурсивні маркери в реальних комунікативних ситуаціях;
  - вміння декодувати і реалізовувати комунікативні інтенції на рівні мовленнєвого акту в міні-дискурсах;
  - вміння моделювати реальні комунікативні ситуації дидактичного типу дискурсу.
3. Професійно-комунікативний з показниками:
  - вміння мовностилістичного оформлення дидактичного дискурсу;
  - вміння застосовувати комунікативні стратегії дидактичного дискурсу;
  - вміння сприймати та відтворювати цілісні дидактичні дискурси з урахуванням комунікативного наміру і параметрів комунікативної ситуації.

На кожному етапі для здійснення діагностики рівнів володіння англомовною усною

дискурсивною компетенцією були розроблені завдання на перевірку знань, навичок та вмінь за кожним з означених критеріїв. Наведемо приклад завдання за першим критерієм, яке було запропоновано студентам.

Так, теоретико-термінологічний критерій за першим показником був представлений вправою, метою якої було виявити обізнаність студентів з основними поняттями дискурсології.

Інструкція: Оберіть правильне визначення поданих термінологічних понять (кожна правильна відповідь – 1 бал).

1. Discourse is ...
  - a) a group of words lexically connected with each other;
  - b) an instance of language use whose type can be classified on the basis of grammatical factors;
  - c) a difficult communicative phenomenon which includes a social context, information about the participants of communication, knowledge of the process of text producing and perception.
2. Discourse competence is ...
  - a) knowing how to interpret the larger context and how to construct longer stretches of language so that the parts make up a coherent whole;
  - b) knowing how to communicate using the right grammar forms;
  - c) knowing how to use and respond to language appropriately, given the setting, the topic, and the relationships among the people communicating.
3. Discourse type is ...
  - a) a pattern, a model of a homogeneous group of discourses, which has general, typical for this group extra- and intralinguistic features, predefined by authorial intention and situation of intercourse;
  - b) a process of co-operation of two and more language personalities with the aim of transmission/receipt/exchanging information, i.e. any impact on an interlocutor, necessity for realization of joint activity;
  - c) a kind of circuit consisting of certain parts, components of the communication process.
4. The synonym of "discourse markers" can be:
  - a) discourse frames;
  - b) discourse connectors;
  - c) discourse genres.
5. Extralinguistic factors refer to ...
  - a) anything which is within the language;
  - b) linguistic peculiarities which are used by the interlocutors;
  - c) anything in the world outside the language, but which is relevant to the utterance.

Зазначимо, що всі вправи на теоретико-термінологічний критерій були письмові. За кожне правильно виконане завдання студент міг отримати 5 балів, 4 бали – за чотири правильні відповіді, 3 – за три правильні відповіді і т.д. Отже, максимальна кількість балів за першим критерієм становила 15 балів.

Метою двох наступних критеріїв було перевірити рівень володіння усним мовленням. Так, для об'єктивної оцінки рівня сформованості навичок та вмінь говоріння методисти радять використовувати бальну систему оцінювання, запропоновану Н. Складенко, Т.Олейник [3], яку ми певною мірою адаптували згідно з завданнями нашої роботи. Для оцінювання висловлювань учасників експерименту за бальною системою, було умовно визначено максимальну кількість балів, яку може отримати кожен комунікант – 100 балів. При вирішенні питання розподілу кількості балів ми керувалися ступенем їх значущості для досягнення цілей навчання усного мовлення. Моніторинг наявності англомовних умінь говоріння здійснювався такими ознаками: змістовність та структурування висловлювання відповідно до особливостей функціонального стилю і жанрової форми (20 балів), стан сформованості дискурсивних умінь (20 балів), адекватна стилістична забарвленість і наявність екстралінгвістичних факторів (15 балів), відповідність комунікативної поведінки виконуваних ролі (15 балів), розуміння партнерів по спілкуванню (10 балів), зверненість (5 балів), ініціативність (5 балів), відносна правильність мовлення (10 балів).

При оцінюванні висловлювань кожного учасника експерименту йому присвоювалася певна кількість балів. Мовлення учасників експерименту фіксувалось на магнітній плівці, аналізувалось і оцінювалось експертами. Якщо експериментатор та запрошені експерти розцінювали мовлення

студента за певним показником досконалим, вони присвоювали йому максимальну кількість балів. В інших випадках оцінка ставилася залежно від отриманих балів згідно зі шкалою оцінювання. Якщо студент не досяг жодних результатів щодо означеного показника, бали не присвоювалися зовсім (0 балів).

Слід зауважити, що надання балів є, певною мірою, суб'єктивним, що пояснюється специфікою оцінювання такого виду мовленнєвої діяльності як говоріння. Проте, це, на нашу думку, не заважає досить об'єктивно оцінити загальний рівень сформованості вмінь студентів володіння англійським усним мовленням завдяки наявності не однієї, а сумарної оцінки. Рівень володіння англійським усним мовленням вважається задовільним, якщо отримані результати не нижчі коефіцієнта навченості за В.П. Безпалька.

1. Конструктивно-змістовий критерій

Показник: вміння розпізнавати і вживати дискурсивні маркери в реальних комунікативних ситуаціях.

Мета: виявити вміння вживати дискурсивні маркери в реальних комунікативних ситуаціях.
Інструкція: На базі поданої інформації складіть діалогічний міні-дискурс, використовуючи дискурсивні маркери в кожній з ролей.

Student A: You are a freshman. You look lost as you cannot find the building and the lecture hall where your classes are going to be held. You address to the student passing by and ask for help.

Student B: You are an upperclassman. You are eager to help the freshman but you don't know where the building he is looking for is. You offer him to use a map of the University and together find the solution of the problem. To make the freshman not so worried you tell him the same situation which happened to you when you were a first-year student.

Показник: вміння декодувати і реалізовувати комунікативні інтенції на рівні мовленнєвого акту в міні-дискурсах.

Мета: виявити вміння декодувати і реалізовувати комунікативні інтенції в міні-дискурсах.
Інструкція: Складіть міні-дискурс удвох, використовуючи для цього необхідні дискурсивні маркери. Зверніть увагу на логічність і зв'язність реплік.

Your friend is entering the University this year but he has still doubts what University to enter: teacher-training and to become a teacher or technical and to be a programmer. Having worked as a teacher for two years, you advise him to choose a career of a teacher. To your mind, it is rather difficult and responsible, but is worth choosing. Persuade your friend that this will be the right decision.

Показник: вміння моделювати реальні комунікативні ситуації дидактичного типу дискурсу.

Мета: виявити вміння відтворювати комунікативні ситуації дидактичного типу дискурсу.
Інструкція: Розіграйте подану ситуацію удвох із партнером. Зверніть увагу на використання дискурсивних маркерів, де це можливо.

You are having a terrible time in your French class. Your friend can help you in Italian but not in French. He advises you to get a tutor through the Student Service Centre. Besides it won't cost you anything at all.

2. Професійно-комунікативний критерій

Показник: уміння мовностилістичного оформлення дидактичного дискурсу.

Мета: виявити здатність вживати адекватні для дидактичного типу дискурсу мовні засоби. Інструкція: Складіть дидактичний міні-дискурс удвох із своїм партнером. Зверніть увагу на завершеність думки та на вживання дискурсивних маркерів у мовленні.

You have come to the Dean of Admissions in order to enroll for a course. Ask the Dean of Admissions to tell you what courses they have and what opportunities they give. Tell about your preferences. Decide what course will suit you most. Mind the officiality of the situation.

Показник: вміння застосовувати комунікативні стратегії дидактичного дискурсу.

Мета: виявити здатність студентів до варіювання стратегії аргументації мовця у знайомій ситуації згідно отриманої ролі. Інструкція: Розіграйте подану ситуацію. Використовуйте дискурсивні маркери для того, щоб схилити Вашого співрозмовника прийняти правильне рішення.

Student A: You are a sophomore. You are sure that you could achieve more success in another major. You are discussing the reasons for and the possibility of changing your major with your academic faculty adviser. Try to be brief but convincing.

Student B: You are an academic faculty adviser. In your opinion, the idea is right as the student is better at the required major. You try to find the decision. Emphasize your common goal.

Показник: уміння сприймати та відтворювати цілісні дидактичні дискурси з урахуванням комунікативного наміру і параметрів комунікативної ситуації.

Мета: виявити вміння студентів сприймати та відтворювати цілісні дидактичні дискурси з урахуванням комунікативного наміру і параметрів комунікативної ситуації. Інструкція: Складіть дидактичний міні-дискурс удвох із своїм партнером. Зверніть увагу на вживання дискурсивних маркерів у мовленні.

Yesterday it was the last chance for you to take your exam but you couldn't come because of family circumstances. Your teacher is considered to be the strictest in the University and it will be very difficult to persuade him to give you the last attempt. Talk to him, try to be convincing to get a positive answer.

Відтак, у процесі організації експериментальної роботи було визначено такі критерії та показники рівнів сформованості англомовної усної дискурсивної компетенції у студентів мовних спеціальностей: 1) теоретико-термінологічний з показниками: обізнаність з термінологічною базою дискурсології, обізнаність з лінгвістичними та екстралінгвістичними компонентами дискурсу, обізнаність з національно-культурними особливостями англомовного дидактичного дискурсу; 2) конструктивно-змістовий з показниками: вміння розпізнавати і вживати дискурсивні маркери в реальних комунікативних ситуаціях, вміння декодувати і реалізовувати комунікативні інтенції на рівні мовленнєвого акту в міні-дискурсах, вміння моделювати реальні комунікативні ситуації дидактичного типу дискурсу; 3) професійно-комунікативний з показниками: вміння мовностилістичного оформлення дидактичного дискурсу, вміння застосовувати комунікативні стратегії дидактичного дискурсу, вміння сприймати та відтворювати цілісні дидактичні дискурси з урахуванням комунікативного наміру і параметрів комунікативної ситуації.

На основі визначених критеріїв і показників можна схарактеризувати рівні сформованості англомовної усної дискурсивної компетенції: високий, середній, низький та порівняти одержані дані за результатами констатувального, проміжного та контрольного зрізів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гончаренко С.Ю.* Український педагогічний словник / С.Ю. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Професійна освіта. Словник / За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.
3. *Скляренко Н.К., Олейник Т.И.* Критерии оценки уровня практического владения учащимися иноязычным говорением / Н.К. Скляренко, Т.И. Олейник // Учитель – современные знания и опыт. Интегрированное пособие для студентов и преподавателей педвузов, учителей средних школ. – Горловка: ГГПИИЯ, 1995. – С.85-92.
4. Словарь-справочник по педагогике / Авт.-сост. В.А. Мижериков; [под общ. ред. П.И. Пидкасистого]. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 448 с.

Подано до редакції 25.02.11
